

KÉTÉVESEK A VERSENYPÁLYÁN

Az angol telivérek már kétévesen megkezdhetik a versenykarrierjüket a galopp-pályákon. Sokan csodálkoznak, hogy hogyan lehet őket ilyen korán belovagolni és megfelelően felkészíteni a versenyzésre. A kutatások azonban azt mutatják, hogy a kétévesen versenyző lovak versenykarrierje hosszabb, mint azoké, akik csak később lépnek pályára.

Az őszi és a téli legfontosabb feladata minden galoppistállónál a csikók belovaglása és felkészítése. Tavasszal az idősebb lovak mellett tovább folyik a munka kétévesekkel, majd az év második felében egyre nagyobb szerephez jut a korosztály már a versenypályákon is. A „csikók” minden istálló életében nagyon fontos szerepet játszanak, hiszen ők a jövő nagy reménységei, az utánpótlás. A felkészítésüket nevezhetjük talán külön tudománynak is, amely bizonyos esetekben könnyen megy, míg máskor megoldhatat-

lannak tűnő feladatok elé állítja a tréner, a lovat és a tulajdonost egyaránt. Az első pályára lépés pedig a szezon legizgalmasabb eseményei közé tartozik, hiszen hosszú hónapok munkája és erőfeszítése mutatkozik meg ekkor.

A VERSENYLÓVÁ VÁLÁS ELSŐ LÉPÉSEI

Legyen a leggyorsabb, a lehető legkorábban erős és rendelkezzen a legjobb szerkezeti adottságokkal – ezek számítanak az angol telivérek tenyésztésekor évszázada-

dok óta a legfontosabb szempontoknak. Ennek megfelelően az angol telivérek többsége ún. yearling vagy Jährling, magyarul másfél éves korában kerül tréningbe. Ez annyit jelent, hogy ilyenkor még általában nincsenek belovagolva. A jó helyen felnevelt telivérekkel azonban kiskoruk óta foglalkoznak, megszokták az embert, lehet őket kötőfékben, száron vezetni, letisztítani, körmöltni, a patájukat kitarítani, a sörényüket ápolni, ritkítani, nyerges, nyeregalátétet felrakni rájuk és találkoztak már a zablával. Általában az árveréseken

vásárolt telivérek tudják is ezt, hiszen őket egy legalább egyhónapos „tanfolyamon” készítik fel a nagy fellépésre. Az árveréseken kipróbálni ugyan nem lehet, azonban az érdeklődők előtt fel kell vezetni őket, ahol meg is vizsgálják a lábukat, a felépítésüket, a mozgásukat, illetve állatorvosi vizsgálatot is végeznek rajtuk. Az emberekhez hasonlóan azonban nem minden ló kap tökéletes felnevelést, így az is előfordul (talán egyre ritkábban), hogy egy versenystállóba kerülő másfél éves még jóformán nem látott embert, fél mindentől, hozzárni is alig lehet, valamint a szálás takarmányon kívül nem ismer semmit.

SPORTOLÓI ÉLETMÓD

Az angol telivérek a „pályára” kerülve szabályozott és a versenyzést szolgáló, szigorú napirend szerint élnek, hasonlóan a hivatásos sportoló emberekhez. Azt mindenki tudja, hogy jó versenyteljesítményt csak olyan lótól várhat, aki jól érzi magát a bőrében, azaz egészséges, fizikailag fitt és mentálisan is a lehető legkiegyensúlyozottabb. A tréningben a versenyekre készülnek fel, ahol az az elvárás egy versenylótól, hogy rendszeren körbesétáljon a

járatóban a nézők előtt, szépen kivágtázzon a startgépig, ott gond nélkül beálljon a startgépbé, jól kiugorjon a start pillanatában, ezután egyenesen, egyensúlyban haladjon, figyeljen a lovasára, aki csupán a testsúlyával, a zablán és száron keresztül kézzel, bizonyos esetekben hanggal és az ostor segítségével tud kommunikálni vele. Az igazán jó telivérek szeretnek küzdeni, így fontos a versenyszellem is. Ezenkívül az is lényeges, hogy minden izgalom ellenére a versenyben tudják kiadni a legtöbb energiát és ne a futam előtt vagy után, valamint, hogy arra a néhány percre a lehető legkoncentráltabbak legyenek. A telivérek tréningezése során fent kell tartani a motivációjukat is.

Tehát, amikor a másfél éves telivér megérkezik az istállóba, általában minden elég gyorsan történik vele. Az azonban természetesen a legfontosabb, hogy mindig jól megfigyeljük a lovat, a reakcióit és azok alapján haladjunk gyorsabban vagy lassabban. Az általános „sietség” oka az, hogy egy telivér versenykarrierje viszonylag rövid. Előfordul, hogy csak egy év, átlagosan is csupán két-három év, de előfordul akár hét-nyolcéves versenypályafutás is.

- 1. Csikók tavaszi munkában | 2. Az első munkák a körkarámban zajlanak általában
- 3. A felszerelésekhez és a lovashoz szoktatás
- 4. Ügetnek a csikók a pályára

A BELOVAGLÁS

Az új csikók néhány napot természetesen mindig kapnak arra, hogy megszokják az új környezetet – ami időnként azt jelenti, hogy a legelő és csikóistálló helyett egyszemélyes boxban állnak –, a személyzetet, az étrendet és a szokásokat. Ezután általában a tréner irányításával a boxban vagy a karámban szoktatják őket a felszerelések, a kantár, a nyereg, a heveder, a takaró viselésére. Sokan használnak körkarámot, és az úgynevezett suttogó módszer is egyre elterjedtebb Magyarországon is. Régen csikóbetörésnek hívták ezt a folyamatot, amikor a lovas akár már az új helyre érkezésének napján felült a rémült telivér hátára. Ez ma már nem szokás. Ma többnyire akkor ülnek fel a csikókra, ha már elfogadták a felszereléseket és kialakult a bizalom a lovasok, lovászok felé. Ekkor a lovasok felhasalnak, majd óvatosan felülnek a csikó hátára. A lovasok ebben komoly rutinja tesznek szert,

hiszen minden évben el kell végeznünk ezt a feladatot és az évek során a lehető legkülönbözőbb lovakkal, illetve helyzetekkel találkozunk. Ez azonban egy kissé másfajta munka, mint a klasszikus értelemben vett tréningezés.

Azokban az országokban, ahol nagyon drága a tréning, sokszor a ménesek külön részlegre foglalkozik az úgynevezett csikóbetöréssel és előtréningezéssel (pre-training), illetve működnek külön istállók, vállalkozások, amelyek erre a tevékenységre szakosodtak és csak ezzel foglalkoznak.

Magyarországra és a csikók belovaglására visszatérve elmondható, hogy ha a lovas felült a lóra, a megbízható és jó fizikumú segítőtje vezeti őt mindaddig, amíg úgy nem érzi, hogy a lova elengedett és figyel rá. Ezután a karámban lovagolják a lovat egyedül vagy csoportosan, amikor az irányíthatóság és elengedettség elérése a fő cél lépésben és ügetésben. Ha a karám nagyobb, sokszor egy idősebb ló vezeti a csikócsapatot. Amikor már irányíthatóak a csikók, akkor a vezető ló segítségével elindulnak a pályára kezdetben csak ügetni, majd lassan vágózni is.

A TÉLI ALAPOZÁS ÉS A VERSENYTRÉNING

Az alapozáshoz szükséges idő a csikóknál az elmúlt évtizedek tapasztalatai szerint legalább hat hónapra tehető. Minden csikó azonban más és más, hiszen különbözik a genetikájuk, a fiatalkori étrendjük,

az éghajlat, ahol felnőttek, és az anyjuktól, csikótársaitól megtanult viselkedés is. Vagyis őket lehet a legkevésbé egy előzetes sablon szerint felkészíteni. Előfordulhat az is, hogy egy telivér kétévesen egyáltalában nem fut, és csak háromévesen mutatkozik be a versenypályán. Európában például Angliában vagy Írországból a trénerre igyekeznek minél hamarabb, azaz kétévesen is versenyben indítani a lovakat, miközben Franciaországban a telivérek kétharmada csak háromévesen kezd el versenyezni. Azt azonban végig szem előtt kell tartania a tenyésztőnek és a futtatónak, hogy a legnagyobb, úgynevezett klasszikus tenyészversenyeket háromévesen futják. Azaz addigra teljesen fel kell készülnie egy lónak arra, hogy az évjárata legjobbjaival profi módon összemérje a tudását. Ehhez a trénerének ismernie kell a képességeit, meg kell találnia a hozzá leginkább illő lovas, taktikát, amihez időre és

tapasztalatokra van szükség. Ráadásul ezekre a versenyekre tavasszal már előzetesen nevezni kell a lovat.

Magyarországon az első csikóversenyt június legelejére írják ki. Franciaországban ezzel szemben már március utolsó heteiben bemutatkoznak a kétévesek, és Angliában, illetve más nagy populációval rendelkező országokban is rendeznek nekik már tavasszal versenyt.

Hogyan készítsük fel tehát a kétéves lovakat a versenyzésre? Erről sokan sokféleképpen vélekednek. Vannak olyan idomárok, akik arról ismertek, hogy szeretik futtatni a kétéveseket, míg mások viszont nem szívesen indítják őket. Minden idomárnak megvannak a saját elképzelései. Általánosságban elmondhatjuk, hogy jó, ha egy fiatal lovat tréningeznek és versenyeztetnek, amennyiben a ló kész erre, vagyis a genetikája alkalmassá teszi erre, és a tréner külön körülmények között. Mindehhez fontos figye-

- 1. Az első felhasalás | 2. A kezdeti lépések
- | 3. A lépés is fontos munka. Séta az istállóudvaron
- | 4-6. Gyakorlás a startgépbe való beálláshoz

lemmel kísérni a kétéveseknek nemcsak a fizikai, hanem a mentális fejlődését is. Ilyen korban a „fejük” olyan, mint egy szivacs, ezért nagyon fontos, hogy mit tanítunk nekik és milyen élményeket szereznek tréningben, illetve az első versenyekben.

EGY PROFI SZEMÉVEL

A Pegazus Ribárszki Sándort, Overdose egykori idomárját kérdezte a kétévesek felkészítéséről, aki 1994 óta, azaz 26 éve foglalkozik kétévesek felkészítésével. A negyedszázad alatt előfordult, hogy egyszerre 40 csikó is készült nála.

A belovaglás után hogy néz ki nálad a kétévesek munkája, illetve felkészítése a versenyekre?

Miután már belovagoltuk őket és megkapták az alapozó munkát, elkezdjük a versenyre készülést. Ez nálam annyit jelent, hogy általában már két kentret (vágót) meggyünk velük. Az első lassabb, és a be-

melegítés a célja, a másik már valamivel gyorsabb, intenzívebb munka. Miután ezt elkezdtük, két-három hét után már látszik, hogy melyik ló tart előrébb és melyik lehet későbbi, így a munkáknál a hasonló szinten álló lovakat rakom össze a fej-fej munkák esetén. Fiatalkoruktól kezdve a rendszeres munka híve vagyok, nálam a lovak a hét hat napján dolgoznak, természetesen nem mindennap ugyanolyan munkát. Karámba is mindig járnak munka előtt.

Mire kell ennél a korosztálynál a legjobban odafigyelni?

A trénernek és a lovasnak is észre kell vennie, ha egy ló növésben van. Ilyenkor kíméletesebb munkát kell adni nekik. Teljesen leállítani ilyenkor sem szeretem őket. Egy másik kihívás, ha egy kétéves túlságosan szeret menni, mert ilyenkor inkább arra kell odafigyelni, nehogy túlterhelje magát és ezért lesérüljön. Ilyenkor próbáljuk őt arra tanítani, hogy spóroljon az energiáival.

Overdose is ilyen volt, őt soha nem engedték el tréningben, jóformán mindig fogott munkát ment. Ennek a szöges ellentétével is találkozni, vagyis, amikor egy ló lusta vagy még nem érezte meg, hogy tud és szeret is gyorsan galoppozni. Ilyenkor finoman biztatnunk kell. Ez utóbbi csoportba tartozott például Tour To Paris. Egy-egy jó munka után, amikor ráéreznek a gyorsmunka ízére, kicserélt lovakká válhatnak.

Mi jelenti a legnagyobb nehézséget náluk?

Egyértelműen az, hogy még fejlődő szervezeteikről van szó. Rá kell érezni, hogy melyik ló korai, illetve melyik későbbi, és eszerint is kell dolgozni őket. Mindig a ló „mutatja meg”, hogy milyen munkára áll készen és mikor indulhat versenyben.

Milyen sérülésekkel találkozni ennél a korosztálynál a leggyakrabban?

A fiatal versenylovaknál a sinesség (Shin, Schienbein) a leggyakrabban előforduló sérülés, mint mindenhol a világon. Ilyenkor különböző módon kezeljük ezt, előfordul, hogy teljesen le is kell állítanunk a lovat. Sok jó lovam esetében viszont elő sem fordult ilyen, így például a Kancadijban győztes Alcobaca, a Derbyt nyert Mayday, vagy Tour To Paris soha nem küzdött ezzel a problémával. Velük szemben olyan jó ló is állt az idomításomban, akinél krónikussá vált a sinesség és emiatt nem tudott kiteljesedni a karrierje.

Mikor indítasz el egy lovat versenyben, vagyis honnan tudod, hogy mikor áll készen?

Ezt mindig a ló mutatja meg a tréningmunkái során, habár én szeretem őket viszonylag kíméletesen készíteni. A lovaikat ezért legtöbbször a versenyek hozzák előre. Nagy bajuk egyébként a versenyzéssel nem történik, mert nálunk tilos ostort használni a kétéveseknél, így csak nagyjából annyit mennek, amennyit szeretnének.

Véleményed szerint kétévesen muszáj versenyeznie egy lónak?

Szeretem, ha futnak kétévesen a lovaik, de nem minden áron. Amelyik ló készen áll, az

FOTÓ: VONCZEM GABRIELLA

fusson, amelyik, nem, az majd megy később. Általában a hasznukra válik, és nagyon sokat tanulnak a versenyekből. Ha egy kétéves nem futhat, azt persze nem mindig fogadják el könnyen a tulajdonosok. Sőt azt sem, hogyha nem szerepel jól a lovuk ebben a korban. Erre a legjobb példa Mayday, aki kétévesen ugyan futott versenyben, de nem volt eredményes. A tulajdonosa ezután el akarta adni, hogy ne hozzon szégyent az istállójára. Nagy nehezen sikerült csak rábeszélnem, hogy tartsa meg, mert ez a ló nem rossz, csak nem korai, és később meg fogja hálálni neki a törődést. A kétévesek ugyanis hatalmasat tudnak javulni hároméves korukra fordulva,

traktorral találkozunk, én pedig rendszeresen mellettük motorozok, így megszokják a különböző tárgyakat, zajokat. Minden nap átsétálunk egy startboxhoz hasonló kapun, ami szintén sokat segít.

Milyenek találd a magyar versenyrendszert a kétévesek esetében?

Jónak tartom. Annak pedig különösen örülök, hogy az elmúlt években egyre több hosszabb távú versenyt írtak ki, mert ezekre nagy szükség van. A kísérleti versenyeknek (ekkor a kétévesek együtt futhatnak az idősebb korosztállyal) nem vagyok a híve, mert szerintem egy kétévesnek túlságosan megerőltető a profi hároméves és idősebb

gyeppályára. Nem véletlen a táv és pálya-választás sem, hiszen ez tűnik a legkevésbé nehéznek egy fiatal ló számára. Ezután az év során nagyjából minden héten kiírtak nyeretlen kétéveseknek szóló versenyt, miközben a távot növelik, egészen 1600 méterig. Később felváltva rendeznek rövidebb és hosszabb távú futamokat. Idővel megjelennek havi rendszerességgel a kizárólag kezdő kétéveseknek kiírt versenyek is.

Az első nagyobb kétévesverseny a Magyar Derby napján, azaz általában július első vasárnapján a Patay Sándor Emlékverseny 1100 méterre. Itt az alapvetően korai és gyors kétévesek futnak. Ezután a szeptember eleji Kincsem Díj napján következik egy második nagyobb kétévesverseny, a Blaskovich Ernő Emlékverseny 1300 méterre és már körpályára.

A kétéveseknek a szezon során mindössze három kiemelt versenyt (összesen 21-et futnak a Kincsem Parkban) rendeznek, amelyek közül az elsőt szeptember végén írják ki Gróf Károlyi Gyula Emlékverseny néven 1300 méterre. Ezt a versenyt régebben Kétéves Kancák Nagydíjának nevezték, és ma is pontosan az a célja, hogy a korai kétéves kancák tudását öszszemérje.

Ezután két héttel, vagyis október elején futják a kétévesek legmagasabb díjazású versenyét, az 1400 méteres Szent László Díjat, amelyben kancák és ménék is indulhatnak. A cél, hogy kiderüljön, ki a legjobb kétéves, aki felé a koraiság is követelmény. Egy héttel később már a Kétévesek Kritériumát rendezik 1600 méterre, amelyen általában a hosszabb távúnak tűnő csikók indulnak és az élen végző lovak a következő évi Derby nagy reménységei közé is bekerülnek.

Ezeken kívül nagy érdeklődés kíséri még az 1400 méteres Magyar Kétévesek Nagydíját is, amelyen kizárólag magyar tenyésztésű telivérek indulhatnak. Az év utolsó versenynapján pedig külön érdekesség a Zboray László Emlékverseny – Ürményi Díj, mivel ez az egyetlen 1800 méteres futam a legfiatalabb korosztály számára. Az itt jól szereplő lovak szintén Derby-aspiránsokká léphetnek elő.

Voncsem Gabriella

■ Fejfej munka a csikókkal

ha nincsenek kizsigerelve. Ez történt Mayday-jel is, aki hároméves korára teljesen kicserélődött és megnyerte a Magyar Derbyt, valamint a Szent István Díjat is.

A kétévesek mentális fejlődése is nagyon fontos, illetve az is, hogy ne unják meg a munkát. Erről mit gondolsz?

Alagon szerencsések vagyunk, mert három pályánk is van, így váltogathatjuk a tréningezés helyszínét. A karám is sokat számít, illetve a terepviszonyoknak köszönhetően sokszor zöld környezetbe tudunk velük menni, dombot is mászatunk velük. De a versenyre való felkészülést segíti, hogy aszfalton is járunk, autókkal,

lovakkal együtt futnia. De el tudom képzelni, hogy vannak erre a versenyre is alkalmas lovak azért.

A MAGYAR VERSENYRENDSZER

Magyarországon és a világ más országaiban is hosszú évtizedek alatt szerzett tapasztalatok alapján alakult ki a kétévesek versenyrendszere (amin azért időnként kisebb változásokat figyelhetünk meg). A cél először a rutinszerzés és a tanulás, majd pedig az, hogy kiderüljön a lovak képessége, illetve az is, hogy kik az évjárat legjobbjai.

A Kincsem Parkban az első csikóversenyt június elején futják 900 méterre, egyenes